

Történetek Budapest életéből.

Hiteles adatok nyomán írta: Radó Richárd.

1893 — 94.

Gróf Széchenyi István születésének századik évfordulóját diszülés keretében ünnepli a Magyar Tudományos Akadémia. Az ülésen a politika, tudomány, irodalom és művészet kitünőségein kívül ott volt a „legnagyobb magyar” fia: gróf Széchenyi Béla és ennek két leánya, Alice és Hanna is. A diszülés báró Eötvös Lőránd, az Akadémia elnöke, nyitotta meg, utána Zichy Antal beszélt, majd Beöthy Zsolt felolvasta „Gróf Széchenyi István és a magyar költészet” című remek tanulmányát. Az ülés után volt az Akadémia külső falába elhelyezett Széchenyi-emléktábla leleplezése. Az emléktábla Holló Barnabás kitűnő műve. A bronzból készült dombormű azt a történeti jelenetet örökíti meg, amikor az 1825. évi pozsonyi országgyűlésen gróf Széchenyi István, akkor még huszárcapitány, egyévi jövedelmét felajánlotta az Akadémia megalapítására.

Az elmúlt esztendőben elhunyt Irányi Dániel emlékének megörökítésével foglalkozik a főváros melynek közgyűlése az önzetlen, nagy hazafi hervadhatatlan érdemeinek elismerésül a belvárosi Lakatos-utcát Irányi-utcának kívánja elnevezni. A közmunkatanács a főváros óhaját nem sokára honorálja.

A pesti ember szórakozása a 90-es években.

Kedves emlékei ma már csak a pesti embernek a híres Stefánia-uti kocsikörzök. Hányszor gyűlt meg a baja gróf Károlyi Pistának a rendőrséggel, amely gyorshajtsá miatt vonta felelősségre a híres gavalért. Gróf Károlyi meg akart előzni minden más fogatot és így állandó rettegésben tartotta a flakkereseket és az uri kocsisokat. Eltűnt végkép gróf Andrássy Aladár kedves alakja is, amint aranyárgakerekű kocsiájában ült. Hát Rohonczy Gida fogata, a Csávoszky Lajos orosz telivérjei hová lettek? És Zichy Jenő, az ipargróf, aki akárcsak Károlyi Gábor, előszeretettel a konflist kultiválta. A társadalmi élet kedveltjei és irányítói báró Atzél Béla és Rohonczy Gedeon voltak. A mesészerű jégünnepek Rohonczy nevéhez fűződnek. Azóta sem rendeztek olyan szépeket. A szebbnél szebb báli mulatságok, a jazz és az idétlen négertáncok nélkül, még a külföldet is idecsalták.

Az Operában, Nemzetiben és Népszínházban a legnagyobb szerűbb előadások voltak. Aztán voltak alacsonyabbrendű mulatságok is, amelyek mai szemmel nézve, bizony nem lépték túl az izléstelenség határát. Ártatlan és kedves szórakozások voltak, amelyeknek illusztrálására szolgálnak az akkori plakátok:

ELSŐ FŐVÁROSI ORFEUM.

A hölgyzászlóalj.

Nagy katonai látványosság énekkel, táncsal és gyakorlatokkal Somossy Károlytól. Zenéje Rosenzweig Vilmostól. Carola k. a., Rűck és Werner urakkal a főszerepekben.

PRÄUSCHER VILACHIRO ANATÓMIAI MUZEUMA.

Károlyi-körút 19, az 1-ső emeleti díszteremben.

Valló Mihály, az elítélt két-szeres gyilkos életnagyságban. Naponként nyitva felelő urak és hölgyek részére. Minden pénteken 1 órától kezdve kizárólag és egyedüli hölgyek tekinthetik meg.

Belépti díj 20 kr. katonák 10 kr.

A 19. század legnagyobb csudája!

Pierre, az anatómiai csudaember (bőr- vagy gummi-embernek is nevezve), csak igen rövid ideig látható IV. Múzeum körút 37. sz. a.

NEMZETKÖZI PANORAMÁBAN

Andrássy-ut 15. szám alatt
Cyprus és Syria
festői látkepei csak még ma láthatók.
Hétfőtől kezdve új sorozat:
Tírol.

CIRKUS SALAMONSKY A.

a Wulff-féle cirkuszban
(Állatkert)
Ma vasárnap, május 7-én,
esti 7½ órakor
nagy megnívó előadás
gazdag tartalmu műsorral és
nagy látványos némajátékkal.

Wekerle hozta törvénybe...

A király az elmúlt év novemberében nevezte ki gróf Szápáry Gyula lemondása után, a Wekerle-kormányt. A „nagy minisztérium”-nak két új tagja volt: gróf Tisza Lajos, aki a király személye körüli miniszterséget vállalta és Hieronymi Károly belügyminiszter. Érdekes Hieronymi Károlynak a fővároshoz intézett leirata, amelyben kinevezését közli és a többi között ezeket mondja: „Hivatalos kötelességemből folyólag és úgy is, mint a fő- és székváros szülőltje, amelyben életem legnagyobb részét töltöttem, a fő- és székváros érdekeit mindenkor szívesen fogom hordani és erőteljes fejlődésében és felvirágzásában teljes örömmel fogok közreműködni”.

Wekerle az egyházpolitikai programjával mozgalmat keltett az egész országban. Voltak ellenesei is ennek a törvényjavaslatnak. Apponyi Albert, Es-

terházy Miklós Mór és Zichy Nándor grófok voltak a javaslat ellenzőinek vezetői. A mérsékelt ellenzők, vagyis a nemzeti párt és a szabadelvű párt disszidensei a fakultatív polgári házasságot követelték, de a kormány és pártjának zöme, *Szilágyi Dezső* állásfoglalása következtében és szuggesztív hatása alatt, kitartott a kötelező polgári házasság mellett. A legelkeseredettebb politikai harcok színhelye lett az ország. Beleszólt a testvérháborúba Kossuth Lajos is, akinek utasítására a függetlenségi párt *Eötvös Károly* és *Justh Gyula* vezetésével a kormány mellé állott. Szenvedélyes parlamenti harcok után és az udvar ellenzése dacára is nagynehezen sikerült Wekerlenek javaslatát törvényerőre emeltetnie. Segítségére volt javaslatát megvalósításában a kezdetben ingadozó király. Az ország valamennyi törvényhatóságát és így a fővárosot is, foglalkoztatta ez a kérdés. *Radocza János* és *Morzsányi Károly* indítványára, hogy a főváros a kormányt egyházpolitikai programjának megvalósítása érdekében támogassa, a közgyűlés a következő határozatot hozta: „Tekintve, hogy a magas kormány oly egyházpolitikai programot tűzött — a tett kormánynyilatkozatok szerint — maga elé, amelyek megvalósításában a fő- és székváros törvényhatósági bizottsága a magyar állameszme minden irányában való érvényesülésének, a nemzeti egység megerősödésének és a vallásfelekezetek közötti állandó egyetértésnek és kölcsönös tiszteltettség megvalósításának egy újabb és hatalmas eszközt látja, a közgyűlés a tett indítványt hazafias lelkesültséggel magáévá tévén, kimondja, hogy a magas kormány egyházpolitikai programját s ennek kiegészítő alkatrészét, a kötelező polgári házasság behozatalát helyesli, ezen program megvalósítását hazafias készséggel támogatni hajlandó és azon óhajának ad kifejezést, hogy ezen egyházpolitikai program mellől hajtassék végre”.

Polónyi Géza ezzel kapcsolatban pótdíjtányt tett, hogy a közgyűlés egyúttal szükségesnek tartja a vallásfelekezetek közötti béke és türelmesség biztosítása céljából a magyarországi latin és görög szerzetesek, a magyarországi latin és görög szerzetesek közötti állandó egyetértésnek és kölcsönös tiszteltettség megvalósításának egy újabb és hatalmas eszközt látja, a közgyűlés a tett indítványt hazafias lelkesültséggel magáévá tévén, kimondja, hogy a magas kormány egyházpolitikai programját s ennek kiegészítő alkatrészét, a kötelező polgári házasság behozatalát helyesli, ezen program megvalósítását hazafias készséggel támogatni hajlandó és azon óhajának ad kifejezést, hogy ezen egyházpolitikai program mellől hajtassék végre”.

Impozáns és méreteiben óriási volt az országos szabadelvű felvonulás és gyűlés, amelyet az egyházpolitikai törvényjavaslat érdekében tartottak a fővárosban. A király koronázása óta nem volt olyan emberáradat Budapest utcáin, mint az országos gyűlés napján. Ott volt az egész ország. Minden vármegye, város és község küldöttség útján képviseltette magát. Zemplén vármegye száznyolc tagú küldöttsége a történeti nevezetességű Rákóczi-zászlóval, Hajduszentpéter város pedig a Bocskay-zászló alatt jött tünemény a kormány javaslatát mellett. Fiume városának küldöttsége hatalmas nemzetiszínű lobogót hoztak magukkal. Budapest százhuszt tagú küldöttségét a daliás termetű, diszmagyaros *Márkus József* akkori alpolgármester vezette.

A vidéki törvényhatóságok és különböző testületek és egyesületek a főváros több pontján gyűlekeztek, hogy onnan az országos gyűlés helyére, a viztorony mögötti szabad tereire induló menetbe csatlakozzanak. A gyűlekezőhelyek a Kálvin-, Ferenc József- és a Gizella-tér, valamint a Nyugati pályaudvar előtti tereken voltak. A küldöttségeket két lovasrendező: báró *Nopcsa Elek* és gróf *Zichy Béla*, továbbá *Heltai Ferenc*, *Rémi Robert*, *Havassy Rezső*, *Münich Aurél* és gróf *Teleki Géza* állították sorba. Az *Andrássy*-ut torkolatánál a minden irányból érkező küldöttségeket loháton várták: *Rohonczy Gedeon*, a felvonulás és országos gyűlés főrendezője, *Csáky Károly*, *Károlyi Gyula* és *Imre* grófok és *Tarnóczy Gusztáv*. Mikor a küldöttségek mind együtt voltak, báró *Nopcsa Elek* kúrtszóval jelt adott az indulásra. A menet élén lovagolt *Rohonczy Gedeon* főrendező, gróf *Károlyi Gyula*val és *Imrével* és a többi lovasrendezővel. Közvetlenül utánuk jött az egyetemi ifjúság selyem nemzetiszínű lobogóval. A küldöttségek sorát az aradiak nyitották meg tarka egyenruhás zenekarral. Már a gyűlekezéskor éltették *Kossuth Lajos*-t, *Wekerle*-t, *Csáky*-t és a polgári házasságot. Az *Andrássy*-ut palotáit zászlókkal, drapériákkal és szőnyegekkel díszítették. A Harkányi-palota erkélyéről nézte a felvonulást *Munkácsy Mihály* és neje, báró *Harkányi Frigyes*, *Beniczky Ferenc* és báró *Lipthay Béla* társaságában. A VI–VII. kerületi kör erkélyén *Jókai Mór* vette észre a felvonulás közönsége és lelkesen ünnepelte. Óváciában részvétel az Abbazia-kávéház előtt *Eötvös Károly* és az egyik magánpalota erkélyén tartózkodó *Berzeviczy Albert*, akkor még kultuszminiszteri államtitkár. A közönség sorfala között a Stefánia- és Csömöri-úton keresztül a gyűlés helyére érkezett a hatalmas menet. Az óriási téren épült tribünök akkorára már szorongásig megteltek. Az elnöki emelvényen ültek: báró *Orczy Béla* főka-

marásmester, gróf *Andrássy Tivadar*, gróf *Pálffy János* elnök, *Beniczky Árpád*, *Bossányi Iván* és *Horváth Ádám* jegyzők. Az elnöki emelvény előtt a magyar társadalom vezető egyéniségei helyezkedtek el. Másfél-száz ezer ember előtt nyitotta meg az országos nagygyűlést báró *Orczy Béla*, utána *Morzsányi Károly* mondott nagy beszédet, majd a vidéki küldöttségek vezetői nyilatkoztak lelkes hangon a kormány javaslatát mellett. A gyűlést *Horváth Gyula* és *Unger Alajos* szónoklata fejezte be. Esteledett már, mikor a hatalmas embertömeg oszladozni kezdett. A gyűlésről a közönség egy része az egyetemi ifjúsággal a kerepesi-úti temetőbe ment, ahol koszorút helyeztek Deák és Irányi sírjára, akik a politikában ellenlábasként voltak ugyan, de egyformán liberális elveket vallottak. Deák mauzóleumánál *Papp Elek* függetlenségi képviselő, Irányi sírjánál *Szindik Imre* kormánypárti képviselő beszélt. A nagygyűlés impozáns lefolyása döntötte el az egyházpolitikai törvényjavaslat sorsát és a Wekerle-kormány pozícióját megerősödött.

A pártarcok erősen kiéleződtek és a javaslat ellen az agitációt meg az iskolákba is bevitték. Nagy feltűnést keltett a lapoknak az a híre, hogy a *Ranolder*-féle intézetben izgatott nyomtatványokat osztottak szét a növendékek között a polgári házasság ellen. *Pártos Béla* interpellált ebben az ügyben a főváros közgyűlésén és szigorú intézkedést kért, hogy „az ifjúság kedélyének zománcát ilyenféle nyomtatványokkal a jövőben megmérgezni ne lehessen”. *Kamer-mayer* polgármester válaszában elismerte, hogy az említett nyomtatványokat a *Ranolder*-intézetben szétosztották, de az intézet főnöknője, mikor megtudta, hogy azokat az egyházi hatóság nem approbálta, további kizárásokat megtiltotta. Egyébként pedig a közgyűlés elé terjeszté *Cselka Nándor* érseki helynök, felszentelt püspök leiratát, melyet ebben az ügyben *Bogisich Mihály* esperes, kerületi tanfelügyelőhöz intézett. Az érseki helynök leiratának szövege ez: „Értesemre esett, hogy a budapesti katolikus iskolák kettejében az utóbbi napokban a katolikus és polgári házasságot tárgyaló, nyomtatott kis lap osztott szét a gyermekek között. Nem tehetem, hogy ezen eljárást ne helytelenítem és felhívom Nagyságodat, hogy mint tanfelügyelő, ezen rossz példát az illető iskolák igazgatóságainak tudomására hozni sziveskedjék, azon reményemmel adva kifejezést, hogy ily dolog többé nem fog történni. A törvényjavaslatok ellen mindenkinek jogában, sőt az illetékeseknek kötelességükben áll minden szabad és tisztességes módon küzdeni, de a küzdőknek sorába nem tartoznak a gyermekek s a küzdőtér ne legyen az iskola. A gyermekekkel a tanítók buzgó imával forduljanak a világosság adójához, világosítsa fel kegyelmesen az egyházi és világi törvényhozók elméjét, hogy oly törvényeket hozzanak, melyek az egyháznak és hazának valódi javára szolgálnak. Ez elég, ez katolikus eljárás és kívánom, hogy az iskolák vezetői ehhez tartsák magukat”. Azt hiszem, — mondta a polgármester — a leirat mindnyájunkat kielégíthet. A közgyűlés tudomásul vette a választ és napirendre tért az ügy felett.

Az egész országot a polgári házasság jelszava uralta. Wekerle elérte a népszerűség tetőpontját. Közhívatásokban, kaszinókban és az üzletek kirakataiban, mindenütt ott láttuk arcképét. A színházakban kuplékat énekelték róla és *Dankó Pista* neki ajánlotta szerzeményét, melynek egyik igen népszerű strófájára még sokan emlékeznek. Szól pedig ez a strófa ekképp:

Wekerle hozta törvénybe,
Ne essünk rózsám kétségbe:
Apád megbékül
S rabbinus nélkül
Lehetsz a párom, kedvesem.
Anyád se bánja,
Hogyha a lányá
Pap nélkül lesz a hitvesem.

Nincs az a primadonna, kit úgy ünnepeltek valaha, mint Wekerle-t, akinek figyelme kiterjedt minden körzérdekű kérdésre és aki kedves, lebilincselő modorával már az első alkalommal meghódított mindenkit. Az *Otthon Irók és Hírlapírók Egyesülete* tiszteleti tagjává választotta és tizenöttagú küldöttség adta át neki a tiszteleti tagságról szóló oklevelet. *Falk Miksa* vezette a küldöttséget, melynek sorában ott voltak: *Jókai Mór*, *Bekics Gusztáv*, *Molnár Antal*, *Veigelsberg László* és *Gelleri Mór*. Falk rövid beszéd kíséretében nyújtotta át az oklevelet és megjegyezte, hogy Wekerle első tiszteleti tagja az *Otthonnak*, mely benne nemcsak az államférfiut, de egyszersmind az intézetnek kezdettől fogva meleg barátját becsüli. *Wekerle* megköszönte a kiüntetést és kérte a küldöttséget, hogy ne csak formailag, de valósággal is az intézet kebelébe tartozónak tekintse őt. A főváros közgyűlése dr. *Havassy Rezső* és társai indítványára egyhangú lelkesedéssel Budapest díszpolgárává választotta Wekerle-t, a főváros nagy barátját.

Merénylet a hercegprimás ellen.

Az ország részvéte a hercegprimás budai palotájára fordult, ahol *Vasváry Kolos*, a magyar katolikusok fenkölt lelki egyházfője ellen szörnyű merényletet kísérelt meg egy megtévelyt ember, *Csöltes Mihály*, az esztergomi primás jóságigazgatóság elbocsátott pincemestere, bosszúból le akarta szurni a hercegprimást, aki kihallgatáson fogadta a szerencsétlent, hogy meghallgassa kivánságát. Mikor *Csöltes* kést rántott, *Kohl Medárd*, aki a hercegprimás mellett állt, hirtelen megragadta a gonosztevő karját és saját életének kockáztatásával dulakodni kezdett vele. Dulakodás közben *Csöltes* több szurást ejtett *Kohl Medárd*-on, aki életveszélyesen megsebesült és akit az utolsó pillanatban sikerült a segélykiáltásokra odasiető személyzetnek kimentenie a kritikus helyzetből. *Csöltes*, akit ártalmatlanná tettek, rendőrkézre került. Sokáig tartott, amíg *Kohl Medárd* sebeiből felgyógyult. Később önfeláldozó hűségért megkapta a püspöki címet. A főváros közgyűlésén *Ráth* főpolgármester bejelentette az aljas merényletet, amely az egész országban felekezeti különbség nélkül a legnagyobb

felháborodást keltette. „Hála az isteni gondviselésnek — ugymond —, a gonosz merénylet nem sikerült és országserzte általános az öröm, hogy a Mindenható kegyelme minden bajtól megóvta a ritka lelki-nemességű, bölcs és hazafias főpapot.” A pápa még abban az évben tüntette ki a hercegprimást, aki *Schlauch Lőrinc* nagyváradi püspökkel egyidőben bíboros lett. *Schlauchot*, aki a vatikáni udvarnál persona grata volt, ebből az alkalomból *Canale* gróf, pápai követ jelenlétében, ünnepelték püspöki rezidenciájában.

Halálsorompó és vízhiány.

Már akkor sürgették a halálsorompók eltávolítását. Egy külön Mussolinét kellene ennek a még mindig aktuális kérdésnek megoldására szerződtenni, amelyhez nyilván valami babonas félelemből nem mernek hozzányulni. *Szabó M. Ferenc* interpellált ebben az ügyben a főváros közgyűlésén és rámutatott a sinkeresztvezés állandó veszedelmére. *Kun Gyula* tanácsnok válaszában elmondta, hogy már 1890. óta tárgyalnak erről. A Máv. már akkor elhatározta, hogy a ceglédi vonal pályasíneit a főváros egész hosszában fölemelik oly módon, hogy a közúti forgalom aluljárók útján legyen lebonyolítható. Nem tud határozott választ adni, hogy ez a munkálat 1896-ra, az ezredéves kiállítás idejére elkészül-e. A tanácsnok ur, aki a Gondviselés különös kegyelméből nagy élet-kort ért el és sok mindent látott, bizonyára most, harminchat év után sem tudna határozott választ adni arra, hogy mikor tűnik el végre Budapestnek ez a szegényfoltja.

A főváros vízzel való ellátása nem volt a legideálisabb. A törvényhatóság *Salbach* drezdai királyi építési tanácsos véleménye alapján meg az elmult évben elhatározta, hogy Káposztásmegyert és Dunakeszt határában végleges vízművet épít. Megszerezték gróf *Károlyi* területének egy részét és probakutakat furattak, de a vízművek építése egyre később. *Heltai Ferenc* erélyeshangú interpellációjában sőt képeket fest a vízszolgáltatás szegényes állapotról. Egyes utcákban és házakban heteken és hónapokon át vagy egyáltalában nincs, vagy csak a nap bizonyos óráiban van víz. Már ott tartunk — mondja — hogy a rendőrség a vízhiány miatt a népszínházi előadások betiltását tervezi. Ezt a közveszélyes állapotot meg kell szüntetni és követeli, hogy a tanács minden hónap első közgyűlésén tegyen jelentést a vízmű-telep építéséről. Érdekes, hogy *Heltai* ezt a fontos interpellációját így vezette be: „Az interpelláció jogát is oly jognak tekintem, melyet csak szükség esetén lehet és szabad gyakorolnunk. Azt hiszem, hogy tanácskozásunk úgy is szükre szabott idejét ezen jog érvényesítésével csak akkor szabad korlátoznunk, ha azt fontos köztekinetek igénylik. Ily fontos köztekineteket látok fennforogni a vízművek ügyénél és remélem, hogy ezen felfogással a tisztelt közgyűlés is egyetért.”

József főherceg eljegyzése.

A lapok örömmel regisztrálják *József Ágost* főherceg eljegyzésének híreit. A menyasszony *Augusta* bajor hercegnő, *Lipót* bajor herceg és *Gizella* főhercegnő leánya. A főváros közgyűlése Budapest közönségének örömrését és szerencsevívátat jegyzőkönyvében megörökíti és gratuláló felíratban üdvözi a vőlegény szüleit és a jegyest. Az üdvözlésre *József Ágost* főherceg a következő közönlévelet intézte *Ráth* főpolgármesterhez: „Méltóságos főpolgármester ur! Kérem, méltóztassék úgy saját, mint kedves aram nevében a legbensőbb köszönetünket Budapest székesfőváros tisztelt közönségének azon megható figyelmükért, melye irántunk tanúsítottak, tolmácsolni. Legyenek meggyőződve, hogy úgy én, min aram, mindenkor a legörömebb gondolkodni forrón szeretett királyunk székvaróságára, kedves hazám központjára és annak tisztelt közönségére. Kelt Pozsonyban 1893. június 20.”

Miért kinlódik

felesleges zsírréteggel, amely nemcsak NEM SZÉP, hanem ártalmas is. A haj rennye vérkeringés következtében képződik, — tehát szabályozni kell a vérkeringést. Ezt elvégzi a

PUNKT-ROLLER,

amely eltávolítja a felesleges hajat a NYAKRÓL, BOKÁRÓL, VALLRÓL, LABRÓL, HASRÓL, COMBRÓL, CSIPŐRŐL.

Bámulatos hatás

ORVOSILAG AJANLVA, de ügyeljen a „Punkt-Roller” névre és a „Pont a homlokra” védjegyre, mert hamisítványok vannak forgalomban. Punkt-Roller 21 pengő, dupla Punkt-Roller 29 pengő, dupla Punkt-Roller kiserélhető szívókelecskékkel 39 pengő, arc-Punkt-Roller 11.50 pengő. Minden jobb szaküzletben kapható. Magyarországi egyedárúsítás: „MEDICÓ” kőtszergyár, VERŐ BÉLA, Budapest 71., IV., Váci utca 42., SZÜCS BÉLA, Budapest 71., V., Vilmos eszár-ut 78. MINDEN KELLEMETLEN FOGYÓKURAT FELESLEGESSÉ TESZI!

Felesleges zsírréteggel

Az előkelő világ figyelmébe!

Angliából behozott pompás szöveteinkből mérték és többszöri próba után elégtitjuk ki a legkényesebb ízlést. Öltönyök, átmeneti kabát, felöltő kimondottan készpénzárban

6 havi folyószámla hitelre

KEREKES és VAJNA

urizsábó szalon, VII., Erzsébet-körút 22. I. em. Alapítva 1895-ben. Régi szolid cég. Telefon J. 313 48 C günk az A. B. C. kötelekéhez tartozik